

Pregled nacionalnog i europskog konteksta

**Sufinancira
Europska unija**

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sadržaj

Uvod	3
Pregled sadašnjeg stanja u Hrvatskoj	4
Pregled sadašnjeg stanja u Sjevernoj Makedoniji ...	7
Pregled sadašnjeg stanja u Belgiji	10
Pregled sadašnjeg stanja u Francuskoj	12
Pregled sadašnjeg stanja u Rumunjskoj	19
Sažetak	23

Uvod

Cilj ove publikacije je procijeniti potrebe ciljnih skupina Text it Easy projekta. Partnerstvo je prikupilo informacije o situaciji u vezi s lako čitljivim jezikom u Francuskoj, Belgiji, Rumunjskoj, Hrvatskoj i Sjevernoj Makedoniji. Autori su analizirali aktualna pitanja u vezi s jasnim jezikom na nacionalnoj i europskoj razini kako bi identificirali brojke o:

- poteškoćama s čitanjem i razumijevanjem u različitim zemljama,
- povijesti postojećih inicijativa,
- kao i akterima koji su pozicionirani i mobilizirani na ovom području.

Istraživanje pokazuje da su neka pitanja zajednička svim zemljama sudionicama. Jedan takav problem je nedostatak velikih inicijativa za promicanje teksta lakog za čitanje. Pojedinačne organizacije populariziraju ideju jasnog jezika. Također ponekad stvaraju digitalne alate koji olakšavaju pojednostavljivanje teksta. U nekim se zemljama događa da državne web stranice namijenjene osobama s invaliditetom imaju verziju napisanu jasnim jezikom. No, nažalost, to nije uobičajena praksa.

Nalazi potvrđuju da su potrebne inicijative koje promiču jasan jezik na međunarodnoj razini. Autori se slažu da se ovoj temi ne pridaje dovoljno pozornosti u njihovim zemljama i da šira upotreba lako čitljivog teksta može biti od velike važnosti za osobe s invaliditetom, one s imigrantskim podrijetlom i one u nepovoljnom ekonomskom položaju.

Pregled sadašnjeg stanja u Hrvatskoj

Podaci o poteškoćama u čitanju i razumijevanju

Prema rezultatima PISA-e iz 2022., hrvatski učenici (15 godina) u čitanju su postigli rezultate blizu prosjeka OECD-a. Oko 77% učenika u Hrvatskoj postiglo je razinu 2 ili višu u čitanju (prosjeak OECD-a: 74%). U najmanju ruku, ti učenici mogu prepoznati glavnu ideju u tekstu umjerene duljine, pronaći informacije na temelju eksplicitnih, iako ponekad složenih kriterija, i mogu razmisliti o svrsi i obliku teksta kada se to izričito od njih traži. Samo 4% učenika postiglo je razinu 5 ili višu u čitanju (OECD prosjek: 7%). Ovi učenici mogu razumjeti dugačke tekstove, baviti se konceptima koji su apstraktni ili kontraintuitivni, i uspostaviti razliku između činjenica i mišljenja, na temelju implicitnih znakova koji se odnose na sadržaj ili izvor informacija. Udio slabijih učenika bio je veći među dječacima. Kada je riječ o studentima imigrantima, prosječna razlika u uspjehu između učenika imigranata i učenika koji nisu imigranti bila je 18 bodova u korist učenika koji nisu imigranti, što je značajna razlika. Također, iako učenici u Republici Hrvatskoj postižu natprosječne rezultate u čitalačkoj pismenosti na oba PIRLS testa, petnaestogodišnjaci sustavno postižu ispodprosječne rezultate, koji su tijekom posljednjih 16 godina praćenja ostali gotovo nepromijenjeni. U tom kontekstu najviše zabrinjava činjenica da mnogi petnaestogodišnjaci u Hrvatskoj ne dostižu razinu osnovne čitalačke pismenosti, dok samo 5% učenika dostiže najvišu razinu čitalačke pismenosti. Naznaka problema je i nedostatak literature i izvora o poremećajima i poteškoćama čitanja i razumijevanja pročitanoj što ukazuje na nedostatak svijesti o ovim problemima.

Postojeće inicijative oko jasnog jezika

Hrvatska trenutno nema veliku nacionalnu inicijativu vezanu uz jasni jezik. Njegov značaj tek treba prepoznati. Postoje pojedinačne inicijative, poput Omogurua.

Omoguru (<https://www.omoguru.com/>) je tim logopeda, dizajnera, tipografa, IT stručnjaka i inovatora s misijom razvijanja konkretnih i korisnih alata za čitanje. Alati koje razvijaju prilagođeni su različitim stilovima čitanja i učenja, a krajnji cilj je promicanje društvene pravednosti i inkluzije. Nude četiri glavna alata: LEXIE, W3LEXIE, READABLE i OMOTYPE.

LEXIE je alat za ugodno čitanje tekstova za osobe s disleksijom i drugim poteškoćama u čitanju. Tekstovi se mogu pohranjivati, uređivati (nudi mnoge različite opcije uređivanja kao što su fontovi prilagođeni čitatelju, podjela riječi na slogove, dodavanje linija i "trbuha"), a tekst se također može čitati naglas učeniku. Alat također može služiti kao pohrana tekstova prikladnih za svaku dobnu skupinu, a biblioteke se mogu spremati i dijeliti s drugim korisnicima. W3LEXIE je internetski alat koji uklanja oglase i sve druge smetnje. Omogućuje pravljenje bilješki i iz njega se tekstovi mogu slati u alat LEXIE. READABLE je alat i usluga za tvrtke i institucije. Kroz njega tim stručnjaka analizira pristupačnost web stranica ili aplikacija organizacije, rješava probleme i čini njihov sadržaj i usluge pristupačnim za sve korisnike. OMOTYPE je sustav fontova koji olakšava čitanje i razumijevanje (<https://omotype.com/>).

Akteri pozicionirani i mobilizirani u ovom području:

Logoped.hr - Cilj portala je podizanje svijesti javnosti i pružanje kvalitetnih informacija na jednom mjestu za roditelje, učitelje i odgajatelje koji rade s djecom s poteškoćama u govoru, jeziku i komunikaciji. (<https://logoped.hr/>)

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom - Pravobranitelj za osobe s invaliditetom je nezavisna državna institucija čija je osnovna uloga zaštita, praćenje i promicanje prava i interesa osoba s invaliditetom temeljem Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona. (<https://posi.hr/>)

Hrvatska udruga za disleksiju - udruga građana (stručnjaka, roditelja, učitelja i drugih) koji se bave ili su zainteresirani za poremećaje čitanja i pisanja. (<http://hud.hr/>)

Literatura:

OECD (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris,

<https://doi.org/10.1787/53f23881-en> OECD (2023). PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a97db61c-en>

Mullis, I. V. S. i Martin, M. O. (Ur.). (2019). PIRLS 2021 Assessment Frameworks. Boston College: TIMSS & PIRLS International Study Center. Hrvatski prijevod

dostupan na: <https://www.ncvvo.hr/medunarodna-istrazivanja/pirls/>

Nacionalna strategija poticanja čitanja od 2017. do 2022. godine. (2017).

Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta i Ministarstvo kulture i medija. Dostupno na:

https://minkulture.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Nacionalna%20strategija%20poticanja%20%C4%8Ditanja_tekst.pdf

Peti-Stantić, A. (2019). Čitanjem do (spo)razumijevanja – Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Naklada Lijevak. NCVVO (2023). ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ

O PROVEDENIM AKTIVNOSTIMA I REZULTATIMA Nacionalnoga ispitivanja čitalačke pismenosti. NCVVO. [https://min-](https://min-kulture.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/NICP_Izvjestaj_2023..pdf)

[kulture.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/NICP_Izvjestaj_2023..pdf](https://min-kulture.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/NICP_Izvjestaj_2023..pdf)

Pregled sadašnjeg stanja u Sjevernoj Makedoniji

Podaci o teškoćama u čitanju i razumijevanju

Ključni cilj makedonskog obrazovanja je omogućiti učenicima da čitaju različite tekstove, prilagode stilove čitanja svojim ciljevima, primjenjuju strategije čitanja i proširuju svoj vokabular i opće znanje za bolje tumačenje tekstova. Da bi to postigli, učenici moraju razviti vještine tečnog i sveobuhvatnog čitanja, uključujući prepoznavanje slova i riječi, povezivanje novih informacija s prethodnim znanjem, zaključivanje značenja, predviđanje sadržaja, prepoznavanje strukture teksta i shvaćanje glavnih ideja.

Tečnost čitanja, veličina vokabulara i poznavanje predmeta presudni su za razumijevanje teksta. Tečni čitatelji mogu se usredotočiti na značenje, a ne na procese dekodiranja. Poznavanje vokabulara poboljšava razumijevanje i podržava daljnje usvajanje vokabulara. Predmetno znanje omogućuje brzo povezivanje novih i poznatih informacija, što omogućuje brže i točnije čitanje. Tečnost se poboljšava kada čitatelji dobro razumiju temu i vokabular, jer pomaže u brzom prepoznavanju riječi i razumijevanju strukture teksta. Napredni čitači automatiziraju mnoge procese čitanja, omogućujući veći fokus na značenje teksta. Dobri čitatelji mogu brzo obraditi informacije, smanjujući kognitivno opterećenje i poboljšavajući razumijevanje.

Poznavanje vokabulara značajno utječe na razumijevanje. Razlike u veličini vokabulara među učenicima mogu se s vremenom povećati, utječući na njihove sposobnosti čitanja i ukupni akademski uspjeh. Učenicima s većim rječnikom čitanje je ugodnije i vjerojatno će više čitati, dodatno poboljšavajući svoje vještine čitanja i kognitivne sposobnosti.

Razumijevanje teksta zahtijeva i poznavanje vokabulara i poznavanje predmeta. Poznavanje teme pomaže čitateljima izvući točne zaključke i razumjeti rečenice koje bi inače mogle biti nejasne. Predznanje pomaže u prepoznavanju metafora i ironije, obogaćujući čitalačko iskustvo.

Nažalost, u posljednja tri desetljeća makedonski obrazovni proces doživio je značajne izazove.

Nadalje, u proteklih nekoliko godina, učenici su ostali bez udžbenika i nastavnih pomagala, što je otežalo obrazovni proces. Česte promjene u obrazovnim konceptima, kurikulumima i programima također su negativno utjecale na pružanje relevantnog teorijskog obrazovanja, koje bi adekvatno odgovorilo na potrebe tržišta rada, a time i na ukupni razvoj zemlje. Zato nas čeka veliki posao kako bismo prevladali probleme i stvorili alate za lakše razumijevanje i komunikaciju.

Postojeće inicijative oko jasnijeg jezika

Kodifikacija makedonskog književnog jezika uključuje uspostavljanje i objašnjavanje njegovih književnih normi. Službena upotreba makedonskog jezika započela je formiranjem makedonske vlade na prvim oslobođenim teritorijama 1943. godine, a formalizirana je ustavom Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Makedonije (ASNOM) iz 1944. godine. Proces legalizacije uključivao je:

- Prepoznavanje makedonskog kao službenog državnog jezika (odluka ASNOM-a 2. kolovoza 1944.);
- Usvajanje makedonske abecede (odluka Narodne vlade Makedonije 5. svibnja 1945.);
- Legalizaciju makedonskog pravopisa (odluka Ministarstva prosvjete 7. lipnja 1945.).

Ključni radovi koji definiraju norme književnog jezika su:

- "Macedonian Spelling" (1945) and "Macedonian Spelling with Spelling Dictionary" (1950) od Blaze Koneskog i Kruma Tosheva;

- "Grammar of the Macedonian Literary Language" Vol. I i II (1952., 1953.) od Blaze Koneskog;
- "Dictionary of the Macedonian Language" u tri sveska (1961., 1965., 1966.) uredio Blaze Koneski.

Makedonska abeceda, s jedinstvenim slovima za specifične zvukove, značajan je kulturni resurs. Njegov fonetski pravopisni sustav osigurava jasan odnos između fonema i grafema. "Rječnik makedonskog jezika" bio je ključan u stabilizaciji standardnog leksikona i podržao je razvoj ortografskih normi.

La langue littéraire macédonienne est obligatoire dans toutes les institutions publiques de la République de Macédoine, renforçant l'utilisation correcte dans divers secteurs de la société.

Postojeće inicijative oko jasnog jezika

Trenutno je dostupan digitalni rječnik makedonskog jezika, koji se može pronaći na sljedećem linku: <http://drmj.eu/>, službeni digitalni rječnik makedonskog jezika <https://makedonski.gov.mk/> i digitalni resursi makedonskog jezika <http://drmj.manu.edu.mk/>, koji sadrži sekcije o starim knjigama i rječnicima, povijesnom razvoju makedonskog jezika, digitalnim resursima makedonskih dijalekata, gramatiku makedonskog jezika, studije o makedonskom jeziku i slavističke komparativne studije.

Akteri pozicionirani i mobilizirani u ovom području

Institucije odgovorne za nadzor ovih procesa uključuju Ministarstvo obrazovanja i znanosti, Zavod za razvoj obrazovanja, Institut za makedonski jezik "Krste Misirkov" - Skopje i Makedonsku akademiju znanosti i umjetnosti. Škole i akreditirane visokoobrazovne ustanove također igraju važnu ulogu. Državne institucije moraju zapošljavati lektore kako bi se osigurala pravilna upotreba makedonskog jezika u službenim dokumentima.

Ove godine (2024.) donesen je Zakon o upotrebi makedonskog jezika, koji definira rješenja i metode za izgradnju adekvatne jezične politike, kao i druge mehanizme za pravilnu upotrebu makedonskog jezika. Zakon propisuje obavezno lektoriranje svih materijala, s objavom imena lektora, kao i zapošljavanje lektora u svim javnim institucijama i vladinim tijelima, uključujući državne institucije, škole, izdavačke kuće i medije.

Zaključak

Kako bi se poboljšalo razumijevanje teksta, napori bi trebali započeti s unapređenjem vokabulara i općeg znanja učenika. Nastavnici bi trebali čitati naglas i raspravljati o tekstovima kako bi izgradili razumijevanje i vokabular. Kako učenici napreduju prema samostalnom čitanju, trebali bi se uvoditi opsežni programi čitanja. U početku bi učenici trebali čitati pojednostavljene tekstove, postupno prelazeći na autentične materijale kako se njihova sposobnost poboljšava. Motivacija učenika je ključna, i oni bi trebali birati materijale za čitanje prema svojim interesima. Redovito čitanje potiče razvoj vokabulara, tečnost čitanja i opće znanje, čineći ga uobičajenom i ugodnom aktivnošću.

Literatura:

Recognizing Macedonian as the official state language (ASNOM decision on August 2, 1944);

Adopting the Macedonian alphabet (People's Government of Macedonia decision on May 5, 1945);

Legalizing Macedonian spelling (Ministry of Education decision on June 7, 1945)

"Macedonian Spelling" (1945) and "Macedonian Spelling with Spelling Dictionary" (1950) by Blaže Koneski and Krum Toshev;

"Grammar of the Macedonian Literary Language" Volumes I and II (1952, 1953) by Blaže Koneski;

"Dictionary of the Macedonian Language" in three volumes (1961, 1965, 1966) edited by Blaže Koneski.

Digital dictionary of the Macedonian language <http://drmj.eu/>,

Official digital dictionary of the Macedonian language

<https://makedonski.gov.mk/>

North Macedonia. (2023, December 4). OECD.

https://www.oecd.org/en/publications/2023/11/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_2fca04b9/north-macedonia_c124690c.html

Digital resources of the Macedonian language <http://drmj.manu.edu.mk>

Pregled sadašnjeg stanja u Belgiji

Podaci o poteškoćama u čitanju i razumijevanju

Prema istraživanju PISA 2022, otprilike 26% belgijskih učenika postiže niske rezultate (ispod razine 2 od 6) u čitanju. Performanse čitanja učenika stalno opadaju, što zahtijeva hitnu akciju kako bi se spriječili nedostaci u znanju među mladima. Neki izvori ukazuju na to da se oko 10% belgijskog stanovništva bori s čitanjem i pisanjem (npr. Lire et Écrire, 2019). Ipak, podatke treba tumačiti s oprezom jer su izračunati na temelju studija provedenih prije nekoliko godina, tj. PIRLS ankete iz 2016.

Inicijative oko jasnog jezika

Jedna od belgijskih inicijativa za jasan jezik je FALC.be (falc.be), usluga koju je kreirala neprofitna organizacija Inclusion, koja pomaže osobama s intelektualnim poteškoćama i njihovim obiteljima. Ona služi za prevođenje tekstova u FALC (Facile à Lire et à Comprendre - Lako za čitanje i razumijevanje), ispravljanje tekstova i širenje informacija o FALC-u.

Druga zanimljiva inicijativa je pokret Lire et Écrire (Čitati i pisati), koji povezuje razne organizacije iz Valonije u njihovoj borbi za pismenost za sve. Glavni ciljevi pokreta su skrenuti pažnju javnih vlasti na potrebu borbe protiv nepismenosti i promovirati učinkovito pravo na kvalitetnu pismenost za svakog odraslog koji to želi. Više informacija možete pronaći na njihovoj web stranici: [Lire et Écrire](#).

Akteri pozicionirani i mobilizirani u ovom području

Inclusion asbl je belgijska udruga francuskog govornog područja koja promiče kvalitetu života i sudjelovanje u društvu za osobe s intelektualnim teškoćama i njihove obitelji, tijekom cijelog života (od dijagnoze do naknadne skrbi) i bez obzira na stupanj invaliditeta. Između ostalih inicijativa, vodi FALC Belgium, organizaciju koja promiče jezik lak za čitanje. Više informacija možete pronaći na web stranici: <https://inclusion-asbl.be/>. Handicap Belgium je usluga koju vode savezne vlasti. Sadrži najvažnije informacije o socijalnoj pomoći za osobe s invaliditetom koje žive u Belgiji. Cijela njihova web stranica dostupna je u verziji lakog čitanja: Handicap Belgium. Regionalne institucije, kao što je Federacija Wallonie-Bruxelles, također podupiru akcije za promicanje pismenosti kako bi se poboljšao školski uspjeh belgijskih učenika i spriječilo siromaštvo i nezaposlenost. Općenito, kako svijest o nepismenosti i poteškoćama u učenju raste, sve je više aktera zainteresirano za pronalaženje metoda za promicanje vještina čitanja i pisanja.

Literatura:

1 adulte sur 10 est en difficulté de lecture et d'écriture ! #JIA - Lire et Écrire. (2019, September 3). <https://lire-et-ecrire.be/1-adulte-sur-10-est-en-difficulte-de-lecture-et-d-ecriture-JIA> Alfabétisation - Lire et Écrire. (n.d.). Retrieved 26 April 2024, from <https://lire-et-ecrire.be/Alphabetisation>, Facile à lire | Handicap Belgium. (n.d.). Retrieved 26 April 2024, from <https://handicap.belgium.be/fr/facile-a-lire> Facile à Lire et à Comprendre. (n.d.). Falc.be. Retrieved 26 April 2024, from <https://www.falc.be/> OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. OECD. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en> Page d'accueil - Bienvenue ! (n.d.). Inclusion ASBL. Retrieved 26 April 2024, from <https://www.inclusion-asbl.be/>

Pregled sadašnjeg stanja u Francuskoj

Podaci o poteškoćama u čitanju i razumijevanju

U Francuskoj je situacija s poteškoćama u čitanju i razumijevanju značajna. Prema Programu za međunarodnu procjenu kompetencija odraslih (PIAAC) koju je proveo OECD u 24 zemlje koje su sudjelovale u izdanju ove procjene 2012., oko 15,5% odraslih u dobi od 16 do 65 godina steklo je nisku razinu pismenosti : oni su na ili ispod razine 1 na ljestvici koja mjeri razinu pismenosti. Određene skupine su posebno ranjive, uključujući osobe s invaliditetom, osobe s niskim obrazovanjem i druge. Te se skupine često suočavaju sa značajnim izazovima u opismenjavanju, kao što su poteškoće u integraciji više informacija, razumijevanju složenih tekstova i ispunjavanju obrazaca.

U usporedbi srednjih ocjena pismenosti osoba u dobi od 16 do 65 godina, **Francuska je dobila srednju ocjenu od 262**, što je rezultat sličan ovom Mađarske i **rezultat ispod prosječnog rezultata OECD-a** (od 266); najviši rezultat je 296 (Japan). Kada je riječ o usporedbi srednjih rezultata sposobnosti računanja kod osoba u dobi od 16 do 65 godina, rezultat Francuske je 254, što je rezultat sličan rezultatu Sjedinjenih Država i Irske; najviši rezultat je 288 (Japan).

Slično tome, podaci iz studije koju je 2012. proveo Nacionalni institut za statistiku i ekonomske studije (INSEE) pokazuju da je 2011. 16% ljudi u dobi od 18 do 65 godina koji žive u kontinentalnoj Francuskoj imalo poteškoća u osnovnim područjima pisanja, a 11% ovih poteškoća bilo je ozbiljno ili ozbiljno. Među onima koji su pohađali školu u Francuskoj, 7% je u ovoj situaciji i stoga se mogu smatrati nepismenim, u usporedbi s 9% u 2004. Osobe u dobi između 18 i 29 godina postižu bolje rezultate u čitanju i razumijevanju slušanja od starijih generacija. Čini se da je situacija s poteškoćama u čitanju i razumijevanju u Francuskoj vrijedna pažnje. Rezultati sugeriraju da unatoč naporima u obrazovanju i opismenjavanju, postoji prostor za poboljšanje u rješavanju problema s čitanjem i razumijevanjem, kao i poteškoćama u računanju u Francuskoj.

Nalazi naglašavaju važnost kontinuiranog ulaganja u programe opismenjavanja i računanja te obrazovne strategije koje imaju za cilj poboljšati vještine čitanja i razumijevanja među stanovništvom. Učinkovito rješavanje ovih izazova ključno je za osiguranje da svi pojedinci imaju potrebne vještine za puno sudjelovanje u društvu i gospodarstvu.

Postojeće inicijative oko jasnog jezika

Program zdravstvenog opismenjavanja (od: Health Literacy Survey Program 2020-2021 by Santé Publique) ima je za cilj učiniti zdravstvene informacije dostupnijima i razumljivijima. Ovaj je program osmišljen kako bi pomogao pojedincima da se bolje snalaze u zdravstvenim informacijama i uslugama, te tako donose informirane odluke o svom zdravlju. Kao rezultat ovog istraživanja razvijena su tri mjerna instrumenta za procjenu razine zdravstvene pismenosti: HLS-NAV (navigacija zdravstvenim sustavom), HLS-COM (komunikacija) i HLS-DIGI (digitalne zdravstvene vještine). Financijske poteškoće povezane su s neadekvatnom razinom sva tri instrumenta; nepovoljan socijalni status povezan je s neadekvatnom razinom LS Navigation i LS Interactive, ali ne i LS Digital.

Europska pravila za informacije koje su lako čitljive i razumljive: dokument se fokusira na smjernice za stvaranje pisanog sadržaja koji je dostupan i lako razumljiv svim pojedincima, posebno onima s kognitivnim poteškoćama ili niskom razinom pismenosti. Prevedena je i prilagođena potrebama mnogih drugih jezika, uključujući francuski.

ISO, Međunarodna organizacija za standardizaciju, koordinira razvoj međunarodnih normi kroz suradnju s nacionalnim i međunarodnim tijelima. Jedan značajan standard (ISO 24495-1:2023(fr) Langage clair et simple) odnosi se na jasan jezik, čiji je cilj osigurati da su dokumenti laki za navigaciju, razumljivi i praktični za korisnike. Jasna jezična načela osmišljena su kako bi zadovoljila različitu publiku, povećavajući učinkovitost komunikacije i olakšavajući bolje razumijevanje različitih pisanih jezika. Ovi su standardi ključni za poboljšanje dostupnosti i upotrebljivosti u dokumentima koji se kreću od tehničkih priručnika do zakonskih tekstova.

W3C - Tehnika G153: Olakšavanje čitanja teksta: World Wide Web Consortium (W3C) uspostavio je smjernice kako bi web sadržaj učinio pristupačnijim svim korisnicima, uključujući one s poteškoćama u čitanju. Tehnika G153 WCAG 2.0 fokusirana je na pojednostavljenje teksta kako bi se osiguralo lako čitanje, posebno za osobe s poremećajima čitanja. To uključuje korištenje jasnog, jednostavnog jezika ekvivalentnog nižim razinama srednjeg obrazovanja. Preporuke uključuju strukturiranje odlomaka oko pojedinačnih tema, korištenje jednostavnih rečeničnih struktura i izbjegavanje složenih riječi i žargona. Također se savjetuje da rečenice budu kratke, koristite aktivni glas i preferirajte popise nego guste odlomke. Dosljednost u terminologiji, glagolskim vremenima i logičkim odnosima unutar teksta presudna je za poboljšanje dostupnosti i razumijevanja kod različite publike.

Tablica za praćenje kvalitete digitalnih usluga: ovaj alat koji je razvila francuska vlada omogućuje korisnicima da prate svoje online postupke na temelju unaprijed definiranih kriterija. Ocjenjuje kvalitetu digitalnih usluga pomoću pet ključnih pokazatelja, uključujući zadovoljstvo korisnika i pristupačnost. Nedavno je ugrađen dodatni kriterij koji se fokusira na jednostavnost jezika. Ocjenjuje jasnoću jezika koji koristi administracija, na temelju povratnih informacija korisnika prikupljenih putem upitnika o zadovoljstvu. Ocjene se kreću od 1 do 10, s ocjenama iznad 8 koje ukazuju na veliko zadovoljstvo korisnika jasnoćom jezika, dok ocjene ispod 5 sugeriraju da su potrebna poboljšanja. Ovaj alat ima za cilj poboljšati korisničko iskustvo i pojednostaviti administrativne procese kroz kontinuiranu procjenu i povratne informacije.

HECTOR je sofisticirani alat za pojednostavljenje teksta dizajniran za obradu i pojednostavljenje francuskih tekstova. Razvijen kao dio zajedničkog napora nekoliko sveučilišta, uključujući Sveučilište u Strasbourgu i Université Catholique de Louvain, HECTOR ima za cilj učiniti pisani francuski jezik pristupačnijim široj publici pomoću, između ostalog, strojnog učenja i metrike evaluacije. HECTOR se može koristiti u obrazovnim okruženjima za pomoć učenicima s teškoćama u učenju, u profesionalnim okruženjima kako bi se osigurala jasna komunikacija i od strane kreatora sadržaja koji žele doprijeti do šire publike.

Lisible je moćan alat dizajniran za poboljšanje jasnoće i čitljivosti tekstova. Besprijekorno se prilagođava bilo kojem tijeku rada, dopuštajući uvoz teksta na različite načine (izrada nacрта izravno u integriranom HTML uređivaču, kopiranje i lijepljenje teksta s izvornim oblikovanjem, uvoz web stranica putem URL-a ili učitavanje Word i PDF dokumenata). Pruža sveobuhvatnu analizu čitljivosti, dodjeljivanjem ocjene čitljivosti koja se naziva Lisiscore na temelju 17 varijabli izvedenih iz nedavnih znanstvenih istraživanja u psiholingvistici, kognitivnoj psihologiji i načelima jasnog pisanja. Lisible ističe određena područja za poboljšanje i nudi prijedloge utemeljene na umjetnoj inteligenciji za jasnije sinonime i preformulirane rečenice. Korisnici mogu iterativno revidirati i ponovno analizirati svoje tekstove kako bi poboljšali čitljivost, čineći dokumente pristupačnijim i lakšim za razumijevanje.

U31 je inteligentan alat dizajniran za poboljšanje jasnoće pisanog sadržaja korištenjem tehnika obrade prirodnog jezika (NLP), koje uključuju automatiziranu obradu ljudskog jezika. Njegova je misija ukloniti prepreke razumijevanju pisanih informacija, promicati jasne prakse pisanja i osigurati jednak pristup informacijama. U31 ima sučelje jednostavno za korištenje, pružajući brzu i pouzdanu analizu pomoću umjetne inteligencije. Nudi personalizirane preporuke i sveobuhvatan vodič za jasan jezik koji pomaže korisnicima da poboljšaju svoj sadržaj. U31 obavlja automatsku analizu teksta, dodjeljuje ocjene jasnoće i predlaže poboljšanja. Dodatno, uključuje pokazatelje za ekološki dizajn, pristupačnost i uključenost, osiguravajući da su dokumenti jasni i dostupni svima.

Akteri pozicionirani i mobilizirani u ovom području

Agence Nationale de Lutte contre l'Illettrisme (ANLCI) (Nacionalna agencija za borbu protiv nepismenosti): ANLCI je ključni igrač u borbi protiv nepismenosti u Francuskoj. Usredotočeni su na prevenciju, intervenciju i podršku pojedincima koji se suočavaju s izazovima pismenosti. Njihovi napori usmjereni su na različite skupine, uključujući mlade, odrasle i imigrante.

L'Association Française pour la Lecture (AFL) (Francuska udruga za čitanje): ima za cilj podići ulogu čitanja i pisanja u društvu, uključujući i škole. Nastoje prenijeti odgovornost "lektoriranja"

(promicanje sveobuhvatne pismenosti) za cijelo društvo, promatrajući ga i kao društveno i obrazovno znanje. Ovaj pristup označava pomak od tradicionalne prakse opismenjavanja, koja nije dovoljno proširila demokratsko sudjelovanje ili značajno poboljšala opću razinu obrazovanja.

Santé Publique France: ova agencija za javno zdravstvo provodi programe usmjerene na poboljšanje zdravstvene pismenosti, osiguravajući da su zdravstvene informacije dostupne i razumljive svim skupinama stanovništva.

Unapei je vodeća francuska mreža udruga koje zastupaju i brane interese osoba s neurorazvojnim poremećajima, višestrukim invaliditetom i mentalnim poteškoćama te njihovih obitelji.

Literatura:

OCDE. (2016). LES COMPÉTENCES DES ADULTES à LA LOUPE. In MARS 2016 (Issue #2).

[https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jm0t6qfqptk-fr.pdf?](https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jm0t6qfqptk-fr.pdf?expires=1718631075&id=id&accname=guest&checksum=D481C3A9CC97F37804F202995D3443BA)

[expires=1718631075&id=id&accname=guest&checksum=D481C3A9CC97F37804F202995D3443BA](https://www.vie-publique.fr/files/rapport/pdf/074000412.pdf) Pierre, J. & Délégation générale à la langue française et aux langues de France. (2007). La langue au cœur du numérique.

<https://www.vie-publique.fr/files/rapport/pdf/074000412.pdf> Spf. (n.d.). La Santé en action, Juin 2017, n°440 Communiquer pour tous : les enjeux de la littératie en santé. <https://www.santepubliquefrance.fr/docs/la-sante-en-action-juin-2017-n-440-communiquer-pour-tous-les-enjeux-de-la-litteratie-en-sante>

Todirascu, A., Wilkens, R., Rolin, E., François, T., Bernhard, D., & Gala, N. (2022, June 20). HECTOR: a hybrid TEXT Simplification TOOL for raw texts in French. <https://hal.science/hal-03719382>

Todirascu, A., Wilkens, R., Rolin, E., François, T., Bernhard, D., & Gala, N. (2022, June 1). HECTOR: a hybrid TEXT Simplification TOOL for raw texts in French. ACL Anthology. <https://aclanthology.org/2022.lrec-1.493/>

Cardon, R., & Grabar, N. (2020). French biomedical text simplification: When small and precise helps. In *Proceedings of the 28th International Conference on Computational Linguistics* (pp. 710–716). International Committee on Computational Linguistics. <https://doi.org/10.18653/v1/2020.coling-main.62>

Lisio. (n.d.). LISIO : Solutions web d'Inclusion et de Sobriété Numériques. <https://lisio.fr/>

Notre mission - Agence Nationale de Lutte contre l'Illettrisme. (2024, February 22). Agence Nationale De Lutte Contre L'Illettrisme. <https://www.anlci.gouv.fr/notre-mission/>

Association Française pour la Lecture. (n.d.). <https://www.lecture.org/>

Unapei. (2023, November 9). Unapei - S'engager pour le vivre-ensemble. <https://www.unapei.org>

Pour les générations les plus récentes, les difficultés des adultes diminuent à l'écrit, mais augmentent en calcul - Insee Première - 1426. (n.d.). <https://www.insee.fr/fr/statistiques/1281410>

Lisible. (2024, April 16). Lisible - Mesurez la lisibilité de votre texte. <https://lisible.com/>

U31, adressez-vous à tous. (n.d.). <https://u31.io/>

ISO 24495-1:2023(fr), Langage clair et simple – Partie 1: Principes directeurs et lignes directrices. (n.d.).

<https://www.iso.org/obp/ui/fr/#iso:std:iso:24495:-1:ed-1:v1:fr>

Vos démarches essentielles. (n.d.). <https://observatoire.numerique.gouv.fr/>

G153: Making the text easier to read | Techniques for WCAG 2.0. (n.d.).

<https://www.w3.org/TR/2016/NOTE-WCAG20-TECHS-20161007/G153.html>

Pregled sadašnjeg stanja u Rumunjskoj

Podaci o poteškoćama u čitanju i razumijevanju

Prema istraživanju PISA 2022, otprilike 58% 15-godišnjih rumunjskih učenika postiglo je razinu 2 ili više u čitanju (OECD prosjek je 74%). Ovi učenici mogu prepoznati glavnu ideju u tekstu umjerene duljine, pronaći informacije na temelju eksplicitnih, iako ponekad složenih kriterija, i mogu razmisliti o svrsi i obliku teksta kada se to od njih izričito traži. Samo 2% rumunjskih učenika postiglo je razinu 5 ili više u čitanju (OECD prosjek je 7%). Ovi učenici mogu razumjeti dugačke tekstove, baviti se konceptima koji su apstraktni ili kontraintuitivni, i uspostaviti razliku između činjenica i mišljenja, na temelju implicitnih znakova koji se odnose na sadržaj ili izvor informacija.

Stopa završenih srednjih škola

Pokazatelj se odnosi na kraj školske godine i izračunava se kao omjer ukupnog broja maturanata osmog razreda i broja stanovnika u dobi koja odgovara završetku srednje škole (14 godina).

Na razini godine 2020./2021., pokazatelj bilježi znatno nižu vrijednost nego prethodne školske godine, dosežući gotovo 66%. Ovu vrijednost pokazatelja potrebno je analizirati u kontekstu strukturnih promjena u obrazovnom sustavu (uvođenje pripreme školske godine 2012./2013.). U referentnoj školskoj godini izvještaja vrijednost pokazatelja znatno je porasla (za 10 postotnih bodova), a većina učenika u školu je krenula 2013. godine, s pripremnim razredom.

Na razini nacionalnog vrednovanja 2023., županije koje su zabilježile najveći postotak učenika 8. razreda s prosjekom iznad 5 su: Bukurešt (89%), Cluj (87,6%) i Brăila (83,4%); I prošle je godine na državnom vrednovanju zabilježio najveći postotak učenika s prosjekom iznad 5

Županije s najmanjim postotkom učenika s prosjekom iznad 5 su: Teleorman (62,4%), Calarasi (63,5%) i Vaslui (63,8%). Rezultati vrlo blizu prosjeka u zemlji zabilježeni su u okruzima Maramureș (76,4), Sibiu (76,6%), Ilfov i Timiș (76,2%).

Stopa mature

U školskoj godini 2021./2022. stopa mature (sa i bez maturalnog ispita) bilježi pad u odnosu na prethodnu školsku godinu, dosegnuvši vrijednost od 70,2%. Stopa završetka srednje škole i polaganja mature slična je kao i prethodne godine.

Prolaznost na bakalaureatskom ispitu 2023. bila je 77,3% – slično kao i prošle godine. Osam od deset maturanata sadašnjeg razreda i četiri od deset maturanata prethodnih promocija uspjelo je uspješno položiti ovaj ispit.

Najniža prolaznost bilježi se u srednjim strukovnim školama, a najveća u teoretskim gimnazijama.

Na maturalnom ispitu 2023. stopa prolaznosti zabilježila je najviše vrijednosti u okruzima Cluj (85%) i Brăila (84%), a najnižu u okruzima Ilfov (56,9%), Mehedinți (63%) i Giurgiu (63,9%).

Postojeće inicijative oko jasnog jezika

Novi rumunjski zakon o obrazovanju predlaže potreban okvir za iskorištavanje rezultata PISA studije i poboljšanje vještina učenika u čitanju, matematici i prirodoslovlju.

Neke od mjera uključenih u br. 198/2023 Zakona o obrazovanju radi poboljšanja rezultata PISA testa su:

Standardizacija nacionalnih provjera znanja - Stupanj funkcionalne pismenosti učenika provjeravat će se povremeno, putem online testova, koji odgovaraju svakoj razini i svakom razredu. Ove će se procjene provoditi putem Nacionalne platforme za funkcionalnu pismenost, prema standardima funkcionalne pismenosti i u korelaciji s profilom maturanta.

Namjensko osposobljavanje učitelja - Uspostavit će se Nacionalni program osposobljavanja učitelja, kako bi se povećala razina funkcionalne pismenosti učenika;

Povećanje broja i iznosa školskih stipendija, kao oblika potpore za napredovanje u školi u svakom razredu;

Državni program „Dopunsko učenje“ – Potpora učenicima s poteškoćama u učenju ili nedostacima u učenju kroz dodatnu, personaliziranu podršku nastavnika, koju mogu provoditi ustanove srednjoškolskog obrazovanja u partnerstvu s nevladinim organizacijama.

Financijska potpora za kvalificirane nastavnike raspoređene u škole koje se nalaze u područjima u nepovoljnom položaju. (Neoporezivi bonus za ugradnju u iznosu od 5 minimalnih bruto plaća po zemlji, pod uvjetom da se pretpostavlja minimalno razdoblje od 5 školskih godina, koji se dodjeljuje nastavnom osoblju.)

Financijska potpora za škole - Povećanje za 25% standardnog troška za primarne korisnike u obrazovnim ustanovama (školama) koje se smatraju nepovoljnijim.

Akteri pozicionirani i mobilizirani u ovom području

Sudjelovanje Rumunjske u PISA 2022. podržao je ROSE (Projekt srednjeg obrazovanja u Rumunjskoj), financiran zajmom od 200 milijuna eura koji je rumunjskoj vladi odobrila Međunarodna banka za obnovu i razvoj.

Sljedeći ciklus testiranja (2023. - 2025.) bit će PISA 2025. jer je 2025. godina u kojoj će se održati glavno testiranje. S tim u vezi, Vladina odluka o sudjelovanju Rumunjske u Programu za međunarodno ocjenjivanje učenika - PISA 2025 je odobrena i bit će organizirana i financirana od strane rumunjskog Ministarstva obrazovanja preko Rumunjske jedinice za istraživanje obrazovanja unutar Nacionalnog centra za politike i evaluaciju u obrazovanju . (Unitatea de Cercetare în Educație din cadrul Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație. (<https://www.ise.ro/prima-pagina>))

Literatura:

Romanian Ministry of Education through The Romanian Education Research Unit within the National Center for Policies and Evaluation in Education, The Report on the status of pre-university education from Romania 2022 – 2023

Prima pagina | UCE. (n.d.). Retrieved 3 July 2024, from

<https://www.ise.ro/prima-pagina>

PISA 2022 Results (Volume I). (2023, December 5). OECD.

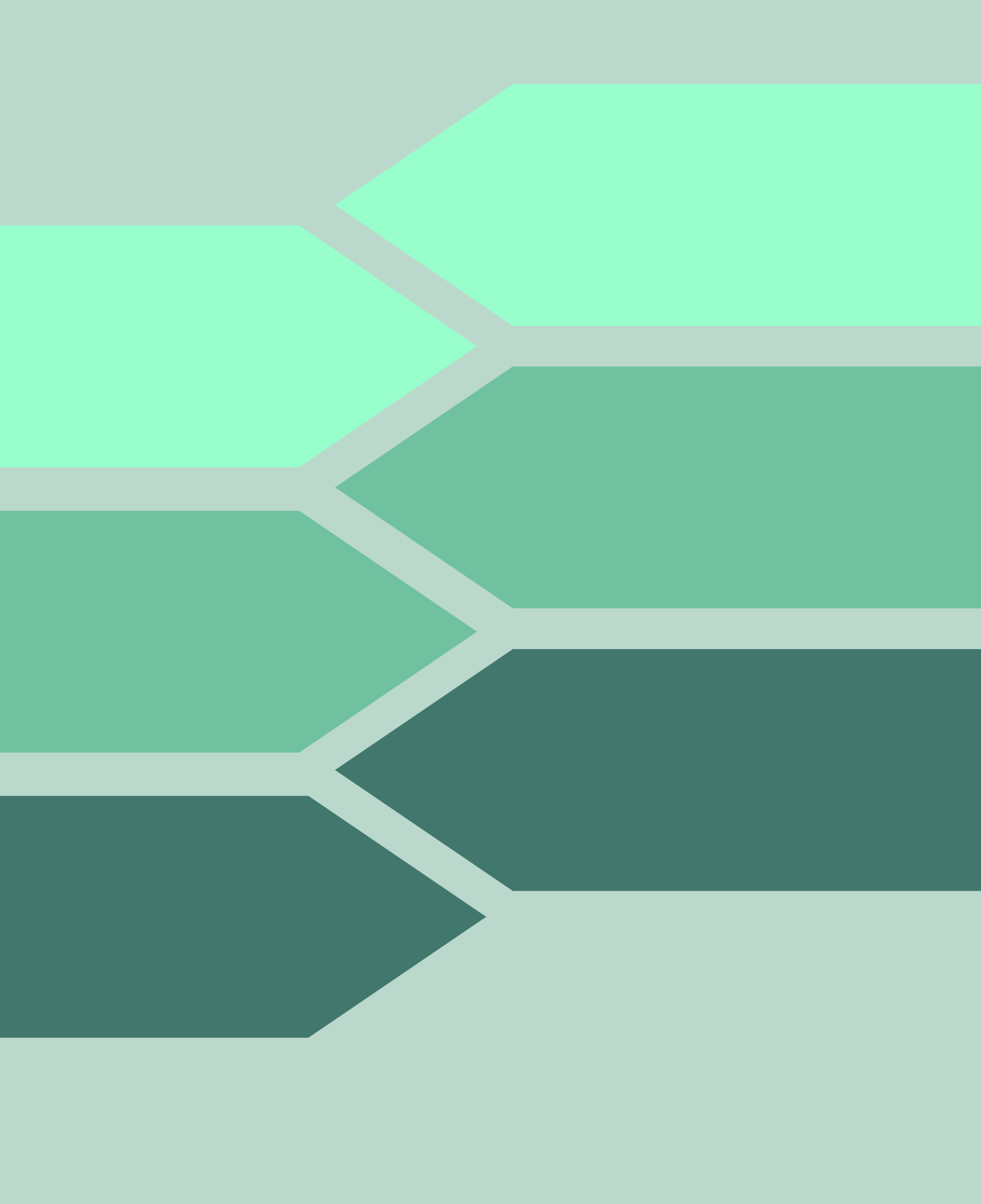
https://www.oecd.org/en/publications/2023/12/pisa-2022-results-volume-i_76772a36.html

Evaluarea Națională 2024 - Pagina de start. (n.d.). Retrieved 3 July 2024, from <http://evaluare.edu.ro/>

Zaključak

Dok većina učenika u zemljama sudionicama ima osnovne vještine čitanja, problemi s razumijevanjem složenih tekstova i dalje su glavni problem u cijeloj Europskoj uniji. U ovoj situaciji, ključno je da borbe za podizanje razine pismenosti u svakoj zemlji budu popraćene inicijativama koje promiču jasan jezik. Na taj je način moguće ublažiti učinke niske razine pismenosti i izbjeći isključenje ljudi koji teško čitaju složene tekstove.

Također je važno napomenuti da svaka država prepoznaje nisku razinu pismenosti kao važan problem i da se u svakoj zemlji poduzimaju inicijative za minimiziranje njegovih učinaka. Potreba za unaprjeđenjem obrazovnih sustava diljem Europske unije nadaleko je poznata i mnogi su voljni provesti pozitivne promjene unutar svojih institucija. Nadamo se da to može dovesti do bolje situacije u budućnosti i da će naš projekt odigrati značajnu ulogu u ovoj neophodnoj transformaciji.

text it **EASY**

Sufinancira
Europska unija